

Jämijärven kunnanhallitus
Peijarintie 5 A
38800 JÄMIJÄRVI

Viite Lausuntopyyntönnö 31.8.2018

Aihe Jämijärven rantaosayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma sekä luonnos, päivätty 1.6.2018

Jämijärven rantayleiskaava-alue kattaa Jämijärven vesistön ranta-alueet (Jämijärvi, Mertiöjärvi ja Ainajärvi) mukaan luettuna merkittävät näkymäalueet kauempanakin rannasta. Kaava-alueesta on rajattu pois kunnan keskustaajama sekä matkailu- ja virkistystoiminnalle varattu alue Mielahden eteläosassa. Kaava-alueen laajuus on kaikkiaan 29,6 km², josta vesistöä on 10,6 km². Avonaista peltoa on kaikkiaan 12 km². Kaava-alueella sijaitsee 202 asuinrakennusta (käytössä 139) sekä 193 loma-asuntoa (tiedoissa vesipinta-alasta ja rakennusten määrästä on kaavaselostuksessa vaihtelevia tietoja), joista tyhjiillään on 65. Kaavan tavoitteena on ylläpitää ja kehittää aluetta hyvänä ja vetovoimaisena elinympäristönä sekä yhteen sovittaa eri maankäyttömuodot virkistykseen, luontoarvojen ja kulttuuriympäristöarvojen kanssa. Kunnan tavoitteena on laatia rakentamista suoraan ohjaava, oikeusvaikutteinen osayleiskaava. Kaavassa esitetään 59 ennestään rakentamatonta rakennuspaikkaa – pääosin loma-asumiseen, joista 11 on jo ennestään ranta-asemakaavoissa (rakentamattomia).

Jämijärvi ympäristöineen on Satakuntalaisittain kulttuuriympäristöltään erityinen ja omintakeinen alue mm. edelleen asuttuine saarineen, vehmaise rantaviljelyksineen ja niiden lomaan sijoittuvine kylineen. Rantayleiskaava-alueesta huomattava osa onkin maakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä, joka on huomioitu Satakunnan maakuntakaavassa (ympäristöministeriö vahvistanut 30.11.2011) rasterimerkinnällä kh2. Maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt: Palokoski – Majanlahti – Palolahti, pieni osa Kauppilankylää sekä Kontin ja Pitkälähden kulttuurimaisemat on merkitty myös Jämijärven rantaosayleiskaavaluonnokseen kh-rajauksella.

Tämän lisäksi koko rantayleiskaava-alue on huomioitu maakunnallisesti arvokkaana maisema-alueena (Jämijärven kulttuurimaisema) vuosina 2012-14 toteutetussa, maakunnallisessa Katson maalaismaisemaa -inventoinnissa. Inventointiraportti on julkaistu pdf-muodossa jo vuonna 2014 (*Jenny Alatalo - Marie Nyman: Maaseudun kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet. Satakunnan ja Varsinais-Suomen*

arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnit 2012-2014. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Raportteja 75/2014.) Jämijärven kulttuuri-maisema on inventoinnin perusteella osoitettu maisemallisesti tärkeänä alueena keväällä 2018 nähtävillä olleessa Satakunnan vaihemaakuntakaavan 2 ehdotuksessa. Pitkälle edennyt vaihemaakuntakaava 2 sekä sen pohjana ollut maisema-alueiden inventointi on jätetty kokonaan käsittelemättä rantayleiskaavan selostusluonnoksessa, mikä puute tulee korjata ehdotusvaiheessa. Tieto maakunnallisesta maisema-alueinventoinnista löytyy ainoastaan suunnitteluaineiston luettelosta sekä sivulta 13 että uudelleen sivulta 18.

Jämijärven rantaosayleiskaavatyön yhteydessä on tehty myös taustaselvityksiä. Jo vuonna 2011 toteutettiin rakennusinventointi (FM Elina Ovaska/Satakunnan Museo) osana Satakunnan Museon Pisara -hanketta. Inventoinnissa luettelotiin kaikkiaan 45 kohdetta – pääosin ennen 2. maailmansotaa rakennettua pihapiiriä. Niistä kaikkiaan 28 kaava-alueella sijaitsevaa pihapiiriä esitettiin suojeltavaksi joko kohdemerkinnällä tai lievemmällä, aluekohtaisella merkinnällä. Jämijärven muinaisjäännökset on ensimmäisen kerran inventoitu v. 1999. Inventointi ei kuitenkaan kattanut koko rantaosayleiskaava-aluetta eikä huomionut historiallisen ajan kohteita, joten uuden, täydentävän arkeologisen selvityksen tekeminen katsottiin kaavatyön yhteydessä tarpeelliseksi. Inventoinnin teki FM Tiina Vasko / Satakunnan Museo keväällä 2017.

Kaavaselostusluonnoksen kappaleessa 4.4.4 Muut selvitykset ja suunnitteluaineisto mainitaan myös Kankaanpään ympäristökeskuksen tuottama selvitys Satakunnan maisema-alueet, Jämijärvi, mutta tähän selvitykseen ei muuten mitenkään viitata. Sen sijaan kappaleessa 9.4 Maisematila ja näkymäalueet, puhutaan maisemaselvityksestä ja kappaleessa 9.5 on kartoitettu maisemallisesti arvokkaat alueet, jollaisiksi on todettu maakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen ohella myös kolme muuta aluetta. Lisäksi kappaleessa annetaan maisemallisia suosituksia. Tekstistä ei käy ilmi, kuka selvityksen on tehnyt vai onko kyseessä juuri tuo Kankaanpään ympäristökeskuksen tuottama maisema-alue –selvitys. Kaavaselostukseen tuleekin lisätä tiedot maisemaselvityksen laatijasta ja laatimisajankohdasta.

Jämijärvellä on ennestään oikeusvaikutukseton rantaosayleiskaava vuodelta 1984. Lisäksi alueella on voimassa muutamia ranta-asemakaavoja (Mielähti-Pitkälähti 2010, Ainasjärvi 1982 ja Kauppilan kylä 1977). Rantaosayleiskaava tullee korvaamaan ainakin vanhimmat ranta-asemakaavat.

Satakunnan Museon kannanotto Rakennusperintö ja kulttuuriympäristö

Jämijärven ympäristö on kokonaisuudessaan osoitettu maisemallisesti tärkeäksi alueeksi Satakunnan vaihemaakuntakaavan 2 ehdotuksessa. Sitä koskevaan merkintään liittyy suunnittelumääräys: *Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon alueen kokonaisuus, erityispiirteet ja ominaisuus siten, että edistetään niihin liittyvien arvojen säilymistä ja kehittämistä.* Satakunnan Museo esittää Jämijärven rantaosayleiskaavan yleisiin määräyksiin lisättäväksi tätä tavoitetta tukevia määräyksiä. Nyt maiseman vaalimiseen tähtäviä määräyksiä ei kohdistu lainkaan esim. AM- ja AM-1 –alueille kh-alueiden ulkopuolella – ei edes kaavaselostuksessa maisemallisesti arvokkaiksi todetuilla alueilla.

Kaavassa on osoitettu varsin paljon uusia loma-asuntojen rakennuspaikkoja. Niistä vain muutamia sijoittuu kuitenkin arvokkaisiin kulttuuriympäristöihin.

Rakennussuojelun osalta kaavassa on noudatettu rakennusinventoinnin suosituksia ja Satakunnan Museon ehdottamia kaavamääräyksiä, eikä museolla ole suojeluratkaisusta huomautettavaa. Kaavanlaatijan kanssa on kuitenkin sovittu, että ennen ehdotusvaihetta toteutetaan yhteinen maastokäynti alueelle ja arvioidaan joidenkin yksittäisten kohteiden suojeluedellytyksiä, koska rakennusinventoinnista on kulunut jo seitsemän vuotta ja rakennuksissa on saattanut tapahtua inventointitilanteeseen nähden olennaisia muutoksia.

Kaavaselostusta museo toivoo vielä selkiinnyttävän ja korjattavan. Mm. muut selvitykset ja suunnitteluaineisto on kaavaselostuksessa käsitelty kahteen kertaan. Käsitteleminen on syytä yhdistää ja tiedot myös tarkistaa. Satakunnan Museo on jo ennen kaavaluonnoksen nähtävälle panoa kehottanut muuttamaan sivun 60 rakennusinventointia koskevaa tekstiä, jossa on virhe. Rakennusinventoinnin arvoluokitus ei ole mm. Museoviraston suosittama vaan Satakunnan Museon soveltama. Ko. kappale on jo korjattu myös rakennusinventoinnin tiedoissa Pakki –sovelluksessa. Museo kehottaa korjaamaan kohdan kaavaselostuksessa (ks. liite). Kaavaselostuksen toteutuneiden rakennuspaikkojen määrää koskevat tiedot on myös syytä yhdenmukaistaa. Nyt tiedoissa on ristiriitaisuutta.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Kaavaselostuksessa on kuvailtu varsin kattavasti Jämijärven asuttamisen historiaa ja tunnettuja arkeologisia kohteita. Selostuksessa on mukana inventointikertomuksen kartta, jossa on esitettyä kaava-alueen kiinteät muinaisjäännökset sekä kulttuuriperintökohteet (s. 59). Kohteiden nimien yhteydessä on sivunumero, joka viittaa inventointikertomuksen kohdetietoihin. Epäselvyyksien välttämiseksi sivunumerot voitaneen poistaa tai vaihtoehtoisesti

lisätä karttakuvaan tieto, että ao. numerot viittaavat inventointikertomukseen, eivät kaavaselostukseen.

Muinaisjäännökset on merkitty kaavakartalle alueina (pistekatkoviiva ja mm). Vakiintuneen käytännön mukaisesti muinaisjäännosalueen merkintä on sm, jota tässäkin tapauksessa on syytä käyttää yhdistettynä katkoviivaan. Yleiskaavatasolla muinaisjäännökset voidaan merkitä kohdemerkinnällä, mutta laajojen alueiden kohdalla aluemerkitäkin on mahdollinen. Jämijärven kohteet ovat melko laaja-alaisia kivikautisia asuinpaikkoja, joiden rajaukset ovat epätarkkoja. Aluemerkitä voidaan tällä perusteella pitää tarkoituksenmukaisena. Kaavamääräykseen museo ehdottaa joitakin lisäyksiä ja seuraavaa muotoa: Muinaismuistolailla (295/63) rauhoitettu kiinteä muinaisjäännos. Alueen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen ja muu siihen kajoaminen on muinaismuistolain nojalla kielletty. Päämaankäyttö on alueella sallittu. Muista aluetta koskevista suunnitelmista on pyydettävä Satakunnan Museon lausunto.

Inventoinnin yhteydessä Jämijärveltä tunnistettiin myös useita historiallisia kylätontteja. Nämä ovat kuitenkin pääosin edelleen asuttuja ja tämän vuoksi arvotettu kulttuuriperintökohteiksi. Kaavakartalle kulttuuriperintökohteet on merkitty katkoviivarajauksella ja merkinnällä kp. Tämä on hyvä ratkaisu. Myös kaavamääräys on asianmukainen.

Satakunnan Museo

Museonjohtaja

Juhani Ruohonen

Arkeologi

Leena Koivisto

Tutkija

Liisa Nummelin

Tiedoksi:

Museovirasto/kirjaamo

Satakuntaliitto/kirjaamo, Anne Nummela, Susanna Roslöf

Varsinais-Suomen ELY-keskus/kirjaamo, Ulla Riipinen, Anna-Leena Seppälä